

Sammansättnings domförhet i brottmål

ÄRENDENA

OKV/1963/30/2024

Justitiekanslern granskar straffdomar i enlighet med 3 § 3 mom. i lagen om justitiekanslern i statsrådet. Vid denna granskning fästes uppmärksamhet vid domen nr 24/104027 (ärendenummer R 23/176), som meddelats av Ålands tingsrätt den 30 januari 2024. Ärendet gällde bland annat misstänkt grov penningtvätt.

Emedan det föreskrivna strängaste straffet för grov penningtvätt är fängelse i sex år är tingsrätten enligt lagen inte domför i en sammansättning med en domare att behandla ett brottmål som gäller grov penningtvätt. Enligt den ovannämnda domen hade tingsrätten behandlat och avgjort målet i en sammansättning med ordföranden ensam, trots att åklagaren yrkat att den ena svaranden skulle dömas för grov penningtvätt. Av tingsrättens protokoll framgick inte heller att det i tingsrättens sammansättning faktiskt skulle ha ingått nämndemän eller andra ledamöter av tingsrätten.

OKV/43/31/2025

Åbo hovrätt har den 8 januari 2025 i det syfte som avses i 3 kap. 2 § 2 mom. i domstolslagen sänt till justitiekanslersämbetet hovrättens dom som meddelats den 11 september 2024 nr 24/133869 i ärende R 24/515. Enligt hovrättens dom har Ålands tingsrätt inte varit domför beträffande åtalspunkten angående grov penningtvätt när den behandlat och avgjort det ovan nämnda ärendet R 23/176. Hovrätten har därför medelst sin dom upphävt tingsrättens dom till denna del och återförvisat ärendet till tingsrätten.

UTREDNING

Tingsdomaren som fungerat som ordförande i ärendet har givit sin utredning daterad den 30 augusti 2024 och lagmannen sitt utlåtande daterat den 2 september 2024. Tingsdomaren medger att tingsrätten inte varit domför i ärendet i en sammansättning med ordföranden ensam. Tingsdomaren tar dock upp att varken åklagaren som väckt åtalet, den processande åklagaren eller försvaret noterat misstaget. Tingsdomaren konstaterar därtill att efter att begäran om utredningen inkom till tingsrätten var hen i kontakt med både åklagarmyndigheten och senare med det hovrättsråd som var ansvarig i hovrätten för att fästa uppmärksamhet vid det som inträffat.

AVGÖRANDE

Bedömning

Enligt 2 kap. 1 § 1 mom. i rättegångsbalken är tingsrätten domför i brottmål med ordföranden och två nämndemän. Enligt 2 mom. i nämnda paragraf är tingsrätten domför i brottmål också i en sammansättning med tre lagfarna medlemmar, om det ska anses motiverat med hänsyn till målets art eller av något annat särskilt skäl.

Enligt 2 kap. 6 § i rättegångsbalken är tingsrätten domför i brottmål även med ordföranden ensam, om det inte för något av de enskilda brott som avses i åtalet under de omständigheter som anges där föreskrivs strängare straff än fängelse i högst fyra år. Enligt 32 kap. 7 § i strafflagen är straffskalan för grov penningtvätt fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

Enligt 9 kap. 1 § 2 mom. i domstolslagen ska domaren vara samvetsgrann och omsorgsfull i sin tjänsteutövning.

Tingsrätten har handlagt och avgjort det aktuella brottmålet som i en åtalspunkt gällt grov penningtvätt i en sammansättning som bestått av ordföranden ensam trots att det föreskrivna strängaste straffet för grov penningtvätt är fängelse i sex år. Därmed har tingsrätten på det sätt som hovrätten konstaterat inte varit domför när den handlagt och avgjort ärendet. Tingsdomaren som fungerat som ordförande i ärendet har på ovan refererat sätt medgett den felaktiga sammansättningen.

Sammansättningsens domförhet är en absolut processförutsättning, dvs. domstolen måste ta i beaktande sammansättningsens laglighet på eget initiativ. Det faktum att varken åklagaren eller försvaret noterat bristen i domförheten har ej relevant rättslig betydelse med tanke på ordförandens ansvar.

Det har inte framgått att svaranden i ärendet skulle ha lidit någon bestående rättsförlust med anledning av tingsrättens förfarande. Trots att jag därtill uppskattar de åtgärder tingsdomaren berättar sig ha skridit till i syfte att rätta till sitt misstag, avlägsnar detta inte det felaktiga förfarandets allvarliga karaktär. Att ett brottmål handläggs och avgörs i en sammansättning som inte är domför är ett rättegångsfel som riktar sig mot domaruppgifternas kärnområde. Ett dylikt fel är ägnat att minska förtroendet för rättskipningsverksamheten och äventyra parternas rättsskydd. Felet är därtill ägnat att förorsaka tilläggskostnader samt förlänga ärendets handläggningstid.

Slutsatser och åtgärder

Tingsdomaren har i en sammansättning som bestått av ordföranden ensam handlagt och avgjort ett brottmål som tingsrätten beträffande en åtalpunkt inte varit domför att handlägga och avgöra.

I 6 § 1 mom. i lagen om justitiekanslern i statsrådet bestäms att om en tjänsteman, en offentligt anställd arbetstagare eller någon annan som sköter ett offentligt uppdrag har handlat lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sina skyldigheter, kan justitiekanslern ge personen i fråga en anmärkning för framtiden, om justitiekanslern anser att det inte finns orsak att väcka åtal.

På ovan anförda grunder ger jag tingsdomaren en i ovan nämnda lagrum avsedd anmärkning för det lagstridiga förfarandet.

Jag sänder detta beslut för kännedom till Åbo hovrätt.

Detta dokument har undertecknats elektroniskt.

Biträdande justitiekanslerns ställföreträdare

Petri Martikainen

Avdelningschef
Referendarieråd

Markus Löfman